

του **Ernst Wolff**

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες της ευρωζώνης ξεκίνησαν την δεύτερη βδομάδα του Μαρτίου με την αγορά κρατικών ομολόγων. Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2016 θα πρέπει μ' αυτό τον τρόπο να εισρέουν κάθε μήνα 60 δισεκατομμύρια ευρώ στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, δηλαδή συνολικά 1,1 τρισεκατομμύρια ευρώ.

Η ΕΚΤ ακολουθεί έτσι το παράδειγμα της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ Federal Reserve [FED], η οποία σε τρεις διαδοχικούς γύρους «ποσοτικής χαλάρωσης»^[1] έριξε συνολικά στο αμερικανικό νομισματικό σύστημα 4,5 τρισεκατομμύρια δολάρια, και το παράδειγμα της Ιαπωνίας, η κεντρική τράπεζα της οποίας αύξησε την ποσότητα χρημάτων της χώρας από το 2008 περίπου κατά 600%.

Επίσημως λέγεται ότι η στασιμότητα της οικονομίας στην ευρωζώνη θα πρέπει να αναζωπυρωθεί με τη δημιουργία ρευστότητας, οι αποπληθωριστικές τάσεις θα πρέπει να καταπολεμηθούν και ότι θα πρέπει να επέλθει ένας μικρός πληθωρισμός της τάξης του 2%. Ο στόχος αυτός μολαταύτα δεν μπορεί να αντιστοιχεί στη πραγματικότητα, επειδή ούτε στις ΗΠΑ, αλλά ούτε και στην Ιαπωνία, η τύπωση τεράστιων χρηματικών ποσών (διότι περί αυτού πρόκειται) δεν οδήγησε σε επιτυχία. Και στις δύο χώρες η οικονομία παραμένει στάσιμη όπως πριν, ο αποπληθωρισμός ^[2] και ο πληθωρισμός ^[3] διατηρούν την ισορροπία.

Για ποιο λόγο η ΕΚΤ λαμβάνει παρ' όλα αυτά ένα τέτοιο μέτρο; Η απάντηση είναι απλή: Γιατί δεν έχει άλλη επιλογή, επειδή αλλιώς το σύστημα απειλείται με κατάρρευση. Τόσο οι πολιτικοί όσο και ο χρηματοπιστωτικός κλάδος κάθονται πάνω σ' ένα ιστορικά πρωτοφανή βουνό από χρέη. Οι χώρες της ευρωζώνης αυτό το διάστημα είναι καταχρεωμένες με 9,6 τρισεκατομμύρια ευρώ, που αντιστοιχούν στο 94% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, οι τράπεζες της ευρωζώνης με 20 δισεκατομμύρια ευρώ, όπου εδώ ο τομέας της σκιώδους οικονομίας ^[4], ο οποίος είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από αυτόν του επίσημου τραπεζικού τομέα, δεν έχει ληφθεί καν υπόψη. Αυτά τα οφειλόμενα ποσά των τρισεκατομμυρίων απαιτούν μέρα με τη μέρα την πληρωμή τόκων και ανατοκισμών. Για να μπορούν να πληρωθούν, τόσο τα κράτη όσο και οι τράπεζες χρειάζονται συνεχώς φρέσκο χρήμα, το οποίο τώρα παρέχεται από την ΕΚΤ.

Πως θα χρησιμοποιηθούν αυτά τα χρήματα; Τα κράτη θα τα χρησιμοποιήσουν για να πληρώσουν τα χρέη τους, δηλαδή θα εξοφλήσουν τους τόκους τους. Τα ίδια τα χρέη τους μολαταύτα δεν μπορούν να μειωθούν, επειδή μια εξόφληση θα ήταν δυνατή αν υπήρχε οικονομική ανάπτυξη και αύξηση των φορολογικών εσόδων που απορρέει από δω. Δηλαδή: παρά τις τρέχουσες πληρωμές τα τεράστια κρατικά χρέη θα συνεχίσουν να αυξάνονται. Επομένως, σε κρατικό επίπεδο δεν πλησιάζουμε στη λύση του βασικού προβλήματος της υπερχρέωσης, αλλά απομακρυνόμαστε περισσότερο από αυτήν.

Και οι τράπεζες; Αυτές θα χρησιμοποιήσουν επίσης ένα μέρος των χρημάτων για να πληρώσουν τους τόκους και τους ανατοκισμούς για τα χρέη τους. Ένα άλλο μέρος θα το χρησιμοποιήσουν για την «ανακεφαλαιοποίηση», δηλαδή θα αυξήσουν το ίδιο κεφάλαιό τους (το οποίο σε πολλές περιπτώσεις βρίσκεται μόνο στο 3% του ποσού με το οποίο λειτουργεί μια τράπεζα). Τη μερίδα του λέοντος των χρημάτων ωστόσο, δεν θα τη δώσουν παραπέρα στην οικονομία με τη μορφή πιστώσεων ώστε να

αναζωπυρωθεί η οικονομία, όπως υποσχέθηκαν οι πολιτικοί. Αντ' αυτού θα κερδοσκοπήσουν στις χρηματαγορές, επειδή εκεί αναμένουν γρηγορότερα κέρδη και υψηλότερες αποδόσεις κεφαλαίου.

Έτσι, θα προωθήσουν παραπέρα το σχηματισμό φουσκών -π.χ. στην αγορά μετοχών και ακινήτων- και θα αυξήσουν τον κίνδυνο μιας κατάρρευσης του συστήματος. Με άλλα λόγια: Η ΕΚΤ με την αγορά της των κρατικών ομολόγων συνεισφέρει ακριβώς στην αναζωπύρωση του μηχανισμού, ο οποίος το 2007/2008 οδήγησε το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Μάλιστα, προχωρά ακόμη παραπέρα επειδή σήμερα πρόκειται για ποσά μεγαλύτερα απ' ότι πριν από 8 χρόνια.

Εδώ, η ΕΚΤ ενεργεί μόνο σύμφωνα με τις αρχές της εμπορικής λογικής, επειδή σε ό,τι αφορά το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα πρόκειται για έναν αυτόνομο και όχι πλέον ελέγξιμο μηχανισμό, ο οποίος ζητά συνεχώς νέα χρήματα. Αιτία αυτού του εκτροχιασμού είναι η νεοφιλελεύθερη πολιτική της απελευθέρωσης και της απορρύθμισης των χρηματαγορών, η οποία ξεκίνησε τη δεκαετία του εβδομήντα, οξύνθηκε δραστικά τη δεκαετία του ογδόντα επί Ρόναλντ Ρήγκαν και Μάργκαρετ Θάτσερ και από τότε προωθήθηκε από τους διαδόχους τους με όλες τις δυνάμεις. Η νομική άρση όλων των περιορισμών στους οποίους ήταν παλιότερα υποταγμένος ο χρηματοπιστωτικός τομέας (όπως για παράδειγμα η κατάργηση του νόμου περί τραπεζικού διαχωρισμού στις ΗΠΑ [ΠΓ: δηλαδή ο διαχωρισμός στις συναλλαγές μεταξύ των τραπεζικών καταθέσεων, των πιστώσεων και των αξιόγραφων]), συνέβαλε, ώστε η χρηματοπιστωτική οικονομία, που παλιότερα εξυπηρετούσε την πραγματική οικονομία με χορήγηση πιστώσεων, να κατορθώσει να αποσπαστεί από αυτήν και να αναπτύξει μια εντελώς ανεξάρτητη δική της οντότητα.

Αυτή η αγορά των χρηματοπιστωτικών προϊόντων, αποκαλούμενα και ως παράγωγα [5] (από τη λατινική λέξη *derivare* = παράγω), από τη δεκαετία του ενενήντα έχει μάλιστα εκτιναχτεί στα ύψη. Σύμφωνα με την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών ο όγκος τους το έτος 2000 κυμαινόταν στα 95 τρισεκατομμύρια δολάρια και μέχρι το 2010 αυξήθηκε στα 601 τρισεκατομμύρια δολάρια. Αυτό το διάστημα [έτος] υπολογίζεται ότι είναι δεκαπλάσιος απ' ότι το παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (δηλαδή του αθροίσματος όλων των παραχθέντων εμπορευμάτων και των παρεχόμενων υπηρεσιών) που ανέρχονται περίπου στα 72 τρισεκατομμύρια δολάρια. Τα προϊόντα του ονομάζονται Swaps [6], Options [7] ή Futures [8] και είναι οι λεγόμενες OTC's (Over The Counter συναλλαγές [9]), των οποίων προεξέχουσα ιδιότητά τους είναι να μην εμφανίζονται σε κανέναν τραπεζικό ισολογισμό.

Αυτή η αγορά των παραγώγων λειτουργεί ουσιαστικά όπως ένα μεγάλο καζίνο: Μπορεί να στοιχηματίσει κανείς στην αυξανόμενη ή την πτωτική τρέχουσα τιμή των μετοχών, στις νομισματικές διακυμάνσεις, στις ελκυστικές ή στις πτωτικές τιμές του πετρελαίου ή επίσης στις επικείμενες χρεωκοπίες και πτωχεύσεις και να αποκομίσει υψηλά κέρδη, αλλά -στη περίπτωση ενός χρηματιστηριακού κραχ- να έχει και μεγάλες απώλειες. Το πιο σημαντικό όμως είναι: Τα κέρδη ρέουν γρήγορα και δεν απαιτούν παρά μόνο το πάτημα ενός πλήκτρου στον υπολογιστή. Όσο μεγαλύτερη είναι η πίεση κάτω απ' την οποία βρίσκονται οι οικονομικοί διευθυντές σε όλο τον κόσμο, για να μπορούν να χειριστούν τα τεράστια βάρη από τους τόκους των τραπεζών τους, τόσο πιο μεγάλη είναι επομένως και η πιθανότητα να τοποθετήσουν τα χρήματά τους στον τομέα των παραγώγων αντί στην πραγματική οικονομία.

Μετά την κρίση του 2007/2008 η αγορά αυτή, που παρά τη μεγάλη σημασία της για το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα γίνεται πολύ σπάνια αναφορά σ' αυτήν από τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, βρέθηκε για μικρό χρονικό διάστημα στο επίκεντρο της δημοσιότητας. Εκείνη την εποχή οι πολιτικοί και οι κεντρικοί τραπεζίτες διαβεβαίωναν συνέχεια ότι η αγορά αυτή πρέπει να περιοριστεί και να γίνει ελέγξιμη. Τη δήλωση των προθέσεών τους ωστόσο δεν την ακολούθησαν πράξεις. Ουσιαστικά αυτό θα ήταν και αδύνατο επειδή αυτή η αγορά δε μπορεί και δεν πρόκειται ποτέ να ρυθμιστεί.

Ακόμη κι αν μία ή και περισσότερες κυβερνήσεις είχαν τη σοβαρή πρόθεση να την περιορίσουν, αυτό θα ήταν καταδικασμένη προσπάθεια, επειδή το διεθνές κεφάλαιο θα πήγαινε αμέσως σε άλλες χώρες που δεν

θα επέβαλαν τέτοιους περιορισμούς ή θα του πρόσφεραν ακόμη και επιπρόσθετα προνόμια. Διαφορετικά ειπωμένο: Όσο διάστημα υπάρχουν εθνικά κράτη τα οποία θα μπορούν να ψηφίζουν διαφορετικούς χρηματο-οικονομικούς κανονισμούς ή νόμους, δε μπορεί και δε θα υπάρξει φραγμός της αγοράς παραγώγων.

Από αυτή την πικρή αλήθεια προκύπτει μια, ακόμη πιο πικρή: Χωρίς έναν τέτοιο φραγμό δεν θα υπάρξει πλέον ανάκαμψη της πραγματικής οικονομίας. Το σύστημα με τον τομέα των παραγώγων έχει παραγάγει ένα παράσιτο, το οποίο δεν πρόκειται πλέον να το αποβάλλει, με το ρυθμό μιας βδέλλας θα του αφαιρεί συνεχώς κεφάλαιο και με αδυσώπητη συνέπεια θα καταρρεύσει μαζί μ' αυτό. Ωστόσο, μέχρι το τέλος του, η χρηματοπιστωτική οικονομία και η πολιτική, θα συνεχίσουν να πράττουν αυτό που έπρατταν μέχρι τώρα και αυτό που πράττουν εκ νέου με την ένεση της ρευστότητας: Να διατηρούν το σύστημα στη ζωή με κάθε τρόπο.

Σύμφωνα με την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών υπάρχουν αυτή τη στιγμή 26,45 τρισεκατομμύρια δολάρια σε παράγωγα συναλλάγματος τα οποία συνδέονται άμεσα με την αξία του ευρώ. Τα 1,1 τρισεκατομμύρια ευρώ, που παρέχονται τώρα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τους μεγάλους επενδυτές, φαίνονται σχεδόν πενιχρά. Για την πλειοψηφία των εργαζομένων, ωστόσο, στην Ευρώπη, που είναι καταδικασμένοι από την πολιτική, να συνεισφέρουν στη σταθεροποίηση του συστήματος μέσω των προγραμμάτων λιτότητας, ένα τέτοιο μέτρο πρέπει να επιδρά σαν βάνουσο χτύπημα στο πρόσωπο.

Ενόσω το βιοτικό τους επίπεδο έπεσε μέσω των υψηλότερων φόρων, των χαμηλότερων μισθών και των συντάξεων, των κοινωνικών παροχών που περικόπηκαν και των συνεχώς νέων μέτρων λιτότητας, ρίχνοντάς τους εν μέρει στη φτώχεια και στερώνοντας τους κάθε ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον, υποχρεώνονται τώρα να βλέπουν, πώς 1,1 τρισεκατομμύρια ευρώ δεν θα δαπανηθούν για παράδειγμα, για την ανακούφιση της ζωής τους ή για την οικοδόμηση σχολείων, νηπιαγωγείων, νοσοκομείων και γηροκομείων, αλλά για τη διατήρηση ενός συστήματος, για το οποίο όλοι γνωρίζουμε ότι οι μέρες του είναι ήδη μετρημένες.

Ο Ernst Wolff είναι ελεύθερος επαγγελματίας δημοσιογράφος.

Σημείωση: Το παρόν κείμενο έχει αρχικό τίτλο «Ένα τρισεκατομμύριο ευρώ για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αντί για τα νοσοκομεία, τα σχολεία και τα νηπιαγωγεία». Δημοσιεύτηκε αυτές τις μέρες σε πολλές γερμανικές ιστοσελίδες καθώς και σε αυτή του Γερμανικού Κ. Κ. (15/03/2015) απ' όπου και έχει ληφθεί.

Μετάφραση - Επιμέλεια: **Παναγιώτης Γαβάνας**

Πηγή: **orizondas.blogspot.gr**

Σημειώσεις του μεταφραστή

[1] Ως ποσοτική χαλάρωση στην αστική οικονομία χαρακτηρίζεται μια νομισματική πολιτική κατά την οποία η κεντρική τράπεζα διευρύνει τη χρηματική βάση (τυπώνεται χρήμα), ώστε να αγοράσει ιδιωτικά και/ή κρατικά ομόλογα. Το αποτέλεσμα είναι η αύξηση του συνολικού ισολογισμού (ενεργητικού / παθητικού) της κεντρικής τράπεζας. Μέσω της μεγαλύτερης προσφοράς χρήματος, όπως λέγεται, στόχος είναι να μειωθούν τα πραγματικά επιτόκια ώστε να αυξηθούν οι επενδύσεις, επομένως η οικονομική δραστηριότητα και η οικονομική άνοδος. Κατά την ποσοτική χαλάρωση η κεντρική τράπεζα πρέπει να ελέγχει ώστε να μην υπερβαίνεται ο στόχος / το όριο που έχει τεθεί για τον πληθωρισμό. Εδώ πρόκειται ασφαλώς για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Αυτά σε ό,τι αφορά τη θεωρία. Στη πράξη όμως η κατάσταση είναι διαφορετική. Ο λόγος είναι απλός: Αφενός ένα μέρος των χρημάτων χρησιμοποιείται για την αποπληρωμή τόκων και ανατοκισμών και αφετέρου, ένα άλλο τζογάρεται στα χρηματιστήρια. Τα

χρήματα που ρέουν στη «πραγματική οικονομία» είναι ελάχιστα.

[2] Γενικά, αποπληθωρισμός είναι μια σημαντική και σταθερή /συνεχής μείωση του επιπέδου των τιμών για τα εμπορεύματα και τις υπηρεσίες. Αποπληθωρισμός μπορεί να προκύψει όταν η συνολική οικονομική ζήτηση είναι μικρότερη από τη συνολική οικονομική προσφορά. Συνήθως εμφανίζεται με την καπιταλιστική κρίση, όμως αυτό δεν είναι δεδομένο. Είναι δυνατό να υπάρχει οικονομική κρίση, με όλες της τις συνέπειες (π.χ. ανεργία, χαμηλοί μισθοί κτλ), και παρ' όλα αυτά οι τιμές στα εμπορεύματα και τις υπηρεσίες να παραμένουν οι ίδιες όπως και πριν, ή σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη και να αυξάνουν. Αυτό έχει παρατηρηθεί ιδιαίτερα στις καπιταλιστικές κρίσεις των τελευταίων δεκαετιών.

[3] Πληθωρισμός είναι μια γενική και σταθερή /συνεχής αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων, που ισοδυναμεί με τη μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος, επομένως και της τιμής του εμπορεύματος εργατική δύναμη. Ο εργαζόμενος αγοράζει λιγότερα εμπορεύματα δαπανώντας την ίδια ποσότητα εργατικής δύναμης.

[4] Στη σκιάδη οικονομία υπολογίζονται συνήθως η μαύρη εργασία, η απάτη, το λαθρεμπόριο, το εμπόριο ναρκωτικών, η αποδοχή και η διάθεση προϊόντων εγκλήματος κτλ.

[5] Το παράγωγο είναι μια αμοιβαία σύμβαση η οποία αντλεί την οικονομική του αξία από την τρέχουσα αξία που διευθετείται με βάση ένα μέγεθος συσχετιζόμενο με την αγορά. Το μέγεθος αυτό χαρακτηρίζεται ως βασικό μέγεθος. Βασικά μεγέθη μπορεί να είναι αξιόγραφα (μετοχές, ομόλογα κτλ), οικονομικοί δείκτες (επιτόκια, πιστοληπτική ικανότητα με βάση την πιστοληπτική αξιολόγηση κτλ) ή είδη εμπορίου (πρώτες ύλες ή και συνάλλαγμα κτλ).

[6] Το Swap (αγγλ: ανταλλαγή) αποτελεί από οικονομική άποψη έναν γενικό όρο για τα παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα, που κοινό τους στοιχείο είναι η ανταλλαγή ροής πληρωμών (δηλαδή η ποσότητα των πληρωμών που παρέχουν κατά τη διάρκεια της ισχύος τους). Η συμφωνία ορίζει πώς γίνονται και πότε είναι ληξιπρόθεσμες οι πληρωμές.

[7] Η Option [δικαίωμα επιλογής] στην οικονομία χαρακτηρίζει ένα δικαίωμα να αγοράζεται ή να πωλείται ένα συγκεκριμένο πράγμα σε μια μεταγενέστερη ημερομηνία και σε μια προσυμφωνημένη τιμή. Γι' αυτό χαρακτηρίζεται και ως υπό όρους προθεσμιακή πράξη.

[8] Σε γενικές γραμμές, το Future ή συμβόλαιο προθεσμιακής εκπλήρωσης αποτελεί μια μορφή χρηματιστηριακής διαπραγμάτευσης. Όταν η μορφή αυτή δεν διαπραγματεύεται μέσω του χρηματιστηρίου τότε ονομάζεται Forward.

[9] Οι συναλλαγές Over The Counter, μεταξύ αυτών που συναλλάσσονται στην αγορά, δεν διεκπεραιώνονται μέσω του χρηματιστηρίου. Αυτό γίνεται σήμερα συνήθως με ηλεκτρονικά μέσα.